

Press Judicata

organ för juridiska föreningen
nummer tre tvåtusenåtta
årgång åttiotvå

Tema: Rättssäkerhet

Vittnespsykologi
Styckmordsfallet
Förhörsteknik

Debatt: Välkommen in
eller förresten...

Brevet: Anders Agell skriver
om rättssäkerhet och etik

Passar vi för Dig?

Vi söker alltid nyutexaminerade, tingsmeriterade och mer erfarna jurister till våra kontor i Sverige och utomlands. För oss är din personlighet minst lika viktig som goda formella meriter. Att du delar våra grundläggande värderingar som präglas av samarbete, långsiktighet och generositet värderar vi högt liksom ditt intresse och din fallenhet för affärsjuridik och konsultrollen. Som jurist hos oss får du arbeta internationellt med komplexa uppdrag och redan från start får

du kontakt med klienterna. Tillsammans med våra klienter skapar vi förutsättningar för bra affärer genom att förstå deras verksamhet och de kommersiella sammanhangen samt agera som en aktiv rådgivare. Tack vare vår starka klientbas kan vi ge dig möjlighet att vara med i händelsernas och näringslivets centrum. Nyfiken? Läs mer på www.mannheimerswartling.se/blienavoss

**MANNHEIMER
SWARTLING**

WWW.MANNHEIMERSWARTLING.SE

Rättskraft

Rättskraft är det rättsliga institut som reglerar under vilka omständigheter en redan avgjord fråga får prövas igen (negativ rättskraft) och i vilken mån en tidigare dom är bindande för domstolen i en senare process där utgången beror på den sak som avgjorts genom den förstnämnda (positiv rättskraft). Till skillnad från i civilprocessrätten är straffprocessens rättskraft asymmetrisk. Kraven är betydligt högre för att en straffrättslig dom till den tilltalades förmån ska ändras. Det bör också, i denna kortkurs i processrätt, nämnas att det är domslut, inte domskäl, som har rättskraft.

Straffprocessens rättskraftregler är starkt färgade av betraktelsesättet att en misstänkt hellre ska frias än fällas. Att så måste vara fallet motiveras av att den enskilde inte ska kunna utsättas för så allvarliga ingripanden av staten som en fällande brottmålsdom innebär om det inte verkligen står klart att ett brott har begåtts. Så långt allt väl.

Det är den här aspekten av Catrine DaCosta-fallet (se intervju med Anders Agell på sid 24-25 i detta nummer av PJ) som är som mest intressant för den processrättsligt intresserade juridikstudenten. De båda läkarna friades, domen var således till deras fördel, varför någon ändring av den inte har bedömts möjlig att få. Samtidigt har de uttalanden tingsrätten gjorde om läkarnas medverkan till styckningen av DaCostas kropp fått sådana följder att de måste upplevas som nära på lika ingripande som en fällande dom i mordåtalet hade gjort.

Man kan här fråga sig i vilken utsträckning domstolen överhuvudtaget bör ta ställning till annat än vad som omfattas av åtalet i sina domskäl. Ett eventuellt åtal väckt för ett griftefridsbrott borde ha avvisats utan materiell prövning, och inte först prövats, konstaterats ha begåtts och sedan avfärdats som preskriberat.

Domstolen hör till de mest respektingivande och tyngst vägande institutionerna i det moderna samhället. Därmed är det faktum att

domskäl inte har negativ rättskraft en sanning med viss modifikation. Inte bara hur domstolen dömer, utan även vad domstolen säger, har verkningar för den enskilde. Att det under sådana förhållanden inte finns en stark processrättslig reglering som begränsar en domstols rätt att i sina domskäl uttala sig i sådana frågor som inte utmynnar i ett överklagbart är beklämmande.

I kombination med det faktum att en möjlighet att få en separat prövning av domskälen i högre instans saknas, blir det tydligt att den enskilde riskerar att hamna i en väldigt utsatt position. Som illustration kan en jämförelse med förvaltningsprocessen tjäna. Myndigheter, uttalanden och liknande icke-verkställbara eller rättskraftsvunna åtgärder har i flera fall ansetts utgöra beslut som kan överklagas av den som drabbas av negativa personliga eller ekonomiska verkningar (se till exempel RÅ 2004 ref 8, där en informationsskrift kombinerad med ett pressmeddelande och information på internet från Livsmedels-verket om hälsorisker med ett visst livsmedel ansågs möjlig att överklaga). Det kan tyckas en smula underligt att den som varit misstänkt i ett brottmål ska ha en sämre arsenal av rättsmedel att tillgå för att angripa domskäl, vilka bevisligen kan ha förödande ekonomiska och personliga konsekvenser.

I kombination med att inte heller domsluten i sig utgör sådana beslut som går att överklaga tycks det uppenbart att ett mycket tungt ansvar faller på domstolarna att vara väldigt sparsmakade i sina domskäl.

Vi väntar med spänning på upplösningen av DaCosta-fallet, och hoppas att det ska uppmärksamma lagstiftaren på denna lucka i svensk rättssäkerhet.

Trevlig sommar!

Press Judicata

Juridiska Föreningens huvudsamarbetspartners

Linklaters

MANNHEIMER
SWARTLING

VINGE

Gernandt & Danielsson

Medarbetare i detta nummer

Johanna C Andersson, T2

Ingrid Floderus, T6

Alexandra Clasén, T4

Jo-Anna Nordström, T6

Emilie Tammelin, T4

Johan Björkdahl, T6

Sandra Lundin, T4

Johan Sundkvist, T6

Erik Edström, T6

Oskar Belani, T6

Redaktör

Johan Björkdahl

Tryck

Exakta, Hässleholm AB

Biträdande redaktör

Oskar Belani

Besöksadress

Övre Slottsgatan 3
753 11 Uppsala

Ansvarig Utgivare

Oskar Belani

Telefon

018-71 01 60

Grafisk Form

Emilie Tammelin

E-post

redaktion@jf-uppsala.se

Illustrationer

Emilie Tammelin

Layout

Emilie Tammelin

Press Judicata är medlemsorgan för Juridiska föreningen i Uppsala. De åsikter som förekommer i tidningen överensstämmer inte nödvändigtvis med Juridiska föreningens.

Innehåll

s 6
Debatt: Välkommen
in eller förresten...

s 14-25
Tema Rättssäkerhet

s 17
Förhörsteknik i brottmål:
Kan man lita på ett erkännande?

s 20-21
Krönika om rättssäkerhet:
Finn fem fel

s 30
Brevet skrivs av Anders Agell:
Om rättssäkerheten, rättsstaten och etiken

5

Välkommen in. Eller förresten. . .

6

Med ett funktionshinder följer särbehandling. Särbehandling är förstås inte alltid synonymt med att bli illa behandlad. När särbehandlingen innefattar ett medvetet och kontinuerligt avsteg från vad som för andra är självklarheter och detta förhållande nonchaleras eller rättfärdigas och återkommande skjuts på framtiden – då måste gränsen emellertid vara hårfin. Funktionsnedsättningar av olika slag förstärks av samhällets inbyggda begränsningar som gör det svårt, nästintill omöjligt, att delta i samhällslivet på samma villkor som andra. Juridiska fakulteten är tyvärr inget undantag.

Universitet ska varje år upprätta en likabehandlingsplan med en översikt över de åtgärder som behövs för att främja studenters lika rättigheter oavsett könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religiös uppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Av juridiska fakultetens senaste plan framgår att de specifika åtgärder som avses för studenter med funktionshinder i huvudsak består i att upprätthålla ett informationssystem. Något planmässigt arbete för att öka den generella tillgängligheten nämns inte. Det är mer än märkligt, då just fysisk tillgänglighet är något som har uppmärksammats och till stor del åtgärdats på samhällets övriga offentliga platser. Nyligen utfördes en inventering av undervisningslokalernas ändamålsenlighet. Studentrepresentanter har ännu inte fått del av protokollen, men, det är ett välkänt faktum att för studenter med begränsningar i rörelseförmågan är vissa lokaler på gränsen till omöjliga att komma in i och för tillträde till många andra krävs assistans. För de juriststudenter som har nedsatt fysisk funktionsförmåga är spontanitet således utesluten. Basgruppsmöten, seminarier och social samvaro i universitetsmiljön är villkorade av att någon annan har tid att hjälpa till. Otillgängligheten är ovärdig både studenterna och institutionen.

Att inte anse sig ha råd att åstadkomma en miljö som är tillgänglig för alla och därför förpassa funktionshindrade till

särskilda lokaler, skilda grupper och andra tider förefaller vara ett legitimerat tillvägagångssätt. Från ansvarigt håll berättigas det med kunskapsargument eller att det är det bästa för studenterna ifråga. Det är tyvärr sällan något annat än undanflykter för att slippa ansvaret för att förändra samhället. Det kan vara svårt att inse att något som samhället legitimerar inte nödvändigtvis är okej. Ägna då följande en tanke – om man frågar en homosexuell person om han eller hon inte hellre skulle vilja vara heterosexuell eller en kvinna om hon inte hellre skulle vilja vara man så blir svaret i de allra flesta fall ett nej. Om man däremot frågar en person som sitter i rullstol om han eller hon skulle vilja kunna gå så blir svaret så gott som alltid ja. Ingen grund för diskriminering är mer eller mindre värd än någon annan, men, exemplet illustrerar att villkoren för funktionshindrade måste uppmärksammas i mycket större utsträckning än vad som hittills har varit fallet.

Många begränsningar i funktionsförmågan går inte att se. Fakultetens planering för studenter med dolda svårigheter förefaller, ironiskt nog, vara lika svår att se som de begränsningar det är fråga om. Bokstavsdiagnoser, dyslexi och psykisk ohälsa är exempel på inte särskilt ovanliga sjukdomstillstånd som fordrar hänsynstagande för att universitetsstudier ska kunna genomföras. Visst stöd finns att få, men, grundläggande information, rättigheter och uppmärksamhet måste påkallas av studenten själv.

Det grundläggande hindret för att komma tillrätta med de orättvisa förutsättningar som råder är institutionens förlitande på ad hoc-lösningar. Denna hållning ställer alltför stora krav på den enskilde studenten och medför sannolikt i längden högre kostnader än om man arbetat planmässigt. En ny likabehandlingsplan är nu under utarbetande. Funktionshinderperspektivet i det arbetet kan – och bör – stärkas genom många olika insatser. Inte minst måste ett tydligt funktionshinderperspektiv inkluderas i planerade utbildningsinsatser. Det måste bli synligt och tydligt vid antagning, introduktion, undervisning, schemaläggning och examination. Arbetet för funktionshindrade är inget pittoreskt inslag som är trevligt att visa upp då och då. Det är inte heller en fråga som kan reduceras till en generaliserad, könlös krets i ett måldokument.

En rörelsehindrad student sa en gång till mig: "Jag längtar efter den dagen då jag kan levas som en vanlig människa och slippa känna mig hotad hela tiden. Jag vill bli prioriterad, synlig och sedd som viktig."

Hur tillgänglig juristutbildningen ska vara i framtiden styrs av dem som har makten att fatta beslut. Utan debatt riskerar likabehandling att reduceras till en fråga om kostnader och inte behandlas som en demokratisk rättighet. Kort sagt, utan dig som läser det här kommer allt att förbli som det är.

Jo-Anna Nordström
T6

G&D

Gernandt & Danielsson vill vara den bästa affärsjuridiska advokatbyrån i Sverige.

År 2007 utsågs Gernandt & Danielsson för andra året i rad till Sveriges främsta affärsjuridiska byrå enligt undersökningen *Commercial Law 2007*, utförd av marknadsundersökningsföretaget Prospera Research.

Vi vill även vara den bästa arbetsplatsen för affärsjurister i Sverige. År 2006 utsågs vi till näst bästa arbetsgivare bland de svenska advokatbyråerna i tidskriften *Legala Affärers* undersökning bland biträdande jurister.

Gernandt & Danielsson rekryterar kontinuerligt unga jurister som är intresserade av affärsjuridik. Våra kärnområden är företagsförvärv, kapitalmarknadsjuridik, fastighetstransaktioner, bank och finans, konkurrensrätt och tvister.

Om du vill veta mer om Gernandt & Danielsson och vad vi gör är du välkommen att kontakta Omar Berger, som är ansvarig för byråns kontakter med studenter (telefon 08-670 66 26, mobil 0734-15 26 26 eller e-post omar.berger@gda.se).

Du är också välkommen att besöka vår hemsida, www.gda.se.

Gernandt & Danielsson

Hamngatan 2, Box 5747
SE-114 87 Stockholm

Tel +46 8 670 66 00

Fax +46 8 662 61 01

www.gda.se

Grooming - ett växande problem

När modellen "Alexandra 25 år" visar sig vara en 27-årig man

8

År 2006 dömdes den så kallade "Alexandra-mannen" för att ha lurat 58 unga flickor, vissa inte mer än 12 år gamla, till sexuella handlingar via deras datorer. Med hjälp av täckmanteln Alexandra har den 27-åriga mannen bland annat förmått tjejerna att exponera sig sexuellt framför datorns webbkamera. Några av flickorna har även utsatts för våldtäkter och sexuella övergrepp av "klienter" som mannens alter ego "Alexandra" förmedlat. De påstådda klienterna bestod emellertid i själva verket alltid av mannen själv. Alexandra-mannen dömdes av tingsrätt till 11 års fängelse för en lång rad sexualbrottsliga handlingar. De brottsliga handlingarna innefattade bland annat sexuellt ofredande, förförelse av ungdom, grovt sexuellt utnyttjande av underårig samt våldtäkt. Fall av misshandel av flickorna fanns också med i bilden.

"Grooming" är en stegvis och strategisk process där förövaren strävar efter att vinna förtroende hos sitt tilltänka offer i syfte att underlätta sexuella kontakter. Även om förförelseprocessen kan se olika ut har Internet på senare tid blivit det främsta redskapet för vuxna som söker kontakt med barn i sexuellt syfte. Grooming är i sig inte straffbelagt så länge den består i en frivillig kommunikation, och företeelsen kan definieras som en typ av en straffri "förberedelse". Det spelar i sammanhanget ingen roll hur mycket den vuxne ljugar, till exempel om sin ålder, sin bakgrund eller sitt kön, utan det är först när barnet uttryckligt förklarar att kontakterna är ovälkomna som agerandet övergår till ett ofredande.

Filmsekvenser och bilder där barn medverkar i sexuella handlingar kan komma att bedömas som utnyttjande av barn för sexuell posering enligt Brottsbalken 6 kap. 8 § eller barnpornografibrott enligt 16 kap. 10 a § samma balk. Den som exempelvis skildrar, sprider eller innehar material där det framgår att det är barn som medverkar i pornografiska syften, begår således en straffbar brottslig handling enligt Brottsbalken 16 kap. 10 a § punkterna 1, 2 och 5. För de utsatta barnen är detta dock endast till viss tröst då inspelningarna och bilderna kan komma att fortsätta att cirkulera på Internet för all evighet. Många barn upplever det därför som att övergreppet aldrig tar slut utan begås om och om igen. Barn som utnyttjas över Internet i sexuellt syfte är idag ett växande problem, frågan är hur man lagstiftningsvägen skulle kunna skydda dessa barn.

Uppsåtsproblemet – samma som i våldtäktsmål

Det finns ett antal problem med hur denna fråga ska hanteras i en eventuell lagstiftning. Enligt en utredning till en ny lagstiftning om grooming, Ds 2007:13, talar mycket talar för på att den vuxnes agerande bör kriminaliseras redan i det skede när den vuxne tar kontakt med barnet i sexuellt syfte. Sexuellt umgänge med en person under 15 år är enligt Brottsbalken 6 kap. 4 § alltid förbjudet. Det krävs emellertid enligt 13 § att den åtalade visste om eller hade skäligen

anledning att tro att barnet var under 15 år. Detta innebär svårigheter att döma till straffansvar i de fall en fjortonåring utgivit sig för att vara sexton, om den vuxne inte hade skäligen anledning att anta att uppgiften var oriktig. Problematiken känns igen från bevisningen av uppsåt vid våldtäkt. Det är även viktigt att komma ihåg att de situationer då den vuxne använder ett explicit sexuellt språk med ett barn redan är kriminaliserat. Eftersom den vuxnes konversationer med barnet kan vara till synes oskyldigt utformade kommer det antagligen bli svårt att visa på ett uppsåt som avser ett eventuellt sexuellt syfte med kontakten.

Är en kriminalisering motiverad?

Att kriminalisera grooming skulle vara att kriminalisera försöks- och förberedelsestadiet till gärningar som redan är straffbara enligt brottsbalken. Nuvarande lagstiftning skyddar alltså barnet där kontakten faktiskt lett till ett sexuellt övergrepp eller ofredande.

Justitiedepartementet menar dock i sitt lagförslag att själva kontakten rent objektivt inte behöver vara skadlig för barnet för att vara straffbar, utan det räcker att den har ett sexuellt syfte. Ungdomars hälsa är i allra högsta grad ett skyddsintresse som samhället ska värna om och det är viktigt att eliminera faran för att barn utsätts för sexualbrott. Det finns dock en risk för att straffrätten urvattnas om man börjar kriminalisera moraliskt förkastliga beteenden som i sig faktiskt inte innebär någon skada. Å andra sidan skyddar nuvarande lagstiftning inte barn mot den stegvisa och strategiska process som förövaren tar till för att vinna barnets förtroende så att en sexuell kontakt möjliggörs. För ett barn kan det vara mycket svårt att dra gränsen för när en förtroendefull vänskapsrelation på Lunarstorm eller Snyggast.se övergår till något obehagligt. Det är för svensk straffrätt inte heller främmande med kriminalisering av förstadiet till gärningar, även om dessa aldrig fullbordas. Det bör därför inte vara omöjligt, om än problematiskt, att kriminalisera det handlande i kombination med avsikt som grooming utgör.

Grooming är ett stort problem i dagens samhälle och följderna kan bli allvarliga vilket fallet med "Alexandramannen" tydligt illustrerar. Med tanke på bevissvårigheterna avseende uppsåtet är risken stor att en kriminalisering inte skulle leda till någon lagföring i större utsträckning. Däremot skulle det sända ut en viktig signal från samhället om att vuxnas sexuella kontakter med barn, oavsett om de leder till fysiska övergrepp, inte är acceptabla.

Sonja Ghaderi

Caroline Appelberg

Dagny Matwin

Juridiska Föreningen informerar

Grattis! Äntligen sommarlov. Eller egentligen jobbarlov för de allra flesta, men det är i alla fall skönt att verkligen kunna släppa allt när man går hem för dagen. Inte behöva känna att Ekelöf, Håstad eller Bernitz ligger och blänger på en i ett hörn av lägenheten och väntar på att få dela med sig av sina visdomsord. Nej, nu glömmer vi de namnen och njuter för fullt efter veckor av bitterhet. Lagen om alltings jävlighet har sett till att tentapluggsvärdet som vanligt varit strålande så att man verkligen ska känna att man missar något när man sitter inne och sliter sitt hår på JB eller huttrar på Carolina. Nej, nu har vi veckor av välförtjänt sol och gott samvete framför oss! I min förra krönika flaggade jag för majstämman och tillhörande val inför hösten. Välkommen in i föreningen alla nyblivna ämbetsmän! Det var väldigt inspirerande att få höra de idéer de sökande hade för ämbetena och hur sugna ni är på att få köra igång. Det kommer att bli en fantastisk höst! Det är nog dags att börja peppa redan nu för allt roligt vi har framför oss i höst. Strålande fester som juristbalen och juristgasquen, intressanta företagsbesök och nummer av PJ, givande juristjourn- och idrottstimmar, roliga talarmiddagar och klassfester, vidunderliga arrangemang som Recceveckan och Kontaktdagen, och... nej, nu blir det nästan lite skrytsamt, kom upp till Jontes och se efter själv istället! Eller gå in på hemsidan och kika i kalendariet när hösten börjar närma sig.

Jag skulle också vilja passa på att tacka alla avgående ämbetsmän, ni har gjort ett strålande arbete! Föreningen skulle aldrig ha klarat det gångna året utan er. Klubbmästeriet har jobbat hårdare än något tidigare klubbmästeri, framför allt innan vi vår frälsare (den nya diskmaskinen) anlände till Jontes. Jag skulle tippa att i stort sett varenda person på grundterminerna har varit på någon klassfest och fått njuta av er service. Tack så hemskt mycket!

Programgruppen har också lagt ner ett jättejobb och klarat såväl företagsbesök som talarmiddagar med bravur. Även vårens gasquer har avklarats med, just det, bravur, tack för det

fröken gasqueförman emeritus! Idrotten har också flutit på, tack kompis! PJ har fortsatt på tidigare spår och bara blivit bättre och bättre, tack för det vår avgående chefredaktör och redaktionen. Stora delar av marknadsgruppen har också bytts ut, tack för ett bra halvår hörni!

Även det hårt arbetande studieutskottet har hållit nyval, ett studieutskott som har setts och hörts mer än något tidigare. Tack till er också! Ett stort tack också till mina tre avgående styrelseledamöter, oerhört bra jobbat och tack för att ni har stått ut med mig...

För att sammanfatta hela det ovanstående stycket i ett enda ord; TACK! Nu ska jag städa klart på Jontes och sen ge mig ut i solen. Vi ses i höst på recceveckan, eller under terminen. Tveka inte att höra av er i höst om ni vill engagera er, har beröm, klagomål, idéer, eller bara vill snicksnacka om JF och livet som jur. stud i världens bästa universitetsstad.

Antonia Wopenka
Ordförande Juridiska Föreningen

Testa dina gränser hos oss. Vi har inga.

Vi ska vara raka mot dig. Det är få förunnat att komma in på vårt Junior Associate Programme. Men om du blir antagen så kan du se fram emot en utmanande framtid som internationell affärsjurist. Vi brinner för stora och komplexa affärer där vi samarbetar gränslöst mellan våra kontor runt om i världen.

Starta resan på www.linklaters.com/careers.

Linklaters

www.linklaters.com/careers

Nya lokaler, fokus på kärnvärden och nya utmärkelser för **Mannheimer Swartling**

10

I maj flyttade en av landets främsta affärsjuridiska byråer, Mannheimer Swartling, sitt Stockholmskontor till nybyggda lokaler på Norrlandsgatan. Satsningen på nya lokaler kan på många sätt sägas återspegla de kärnvärden som är grunden för Mannheimer Swartlings verksamhet och vision.

Den främsta anledningen till flytten är att byrån ytterligare expanderar och har behov av ändamålsenliga och flexibla lokaler. De nya lokalerna är skräddarsydda för byråns verksamhet och ger plats för flera nya funktioner för såväl klienter som medarbetare. I lokalerna ryms bland annat en stor hörsal, gym och relax, pub, restaurang, konferensavdelning på två plan med VIP-avdelning samt takterrass.

- Vi behöver mer plats till följd av vår ökande klienttillströmning och lokaler som stöder vårt projektorienterade arbetssätt. Det har också varit viktigt för oss att skapa en attraktiv och centralt belägen mötesplats för våra klienter och en arbetsmiljö som kan attrahera framtida kollegor, berättar Klaes Edhall, delägare och huvudansvarig för flyttprojektet. Yteffektivitet, långsiktighet och verksamhetsanpassning har präglat lokalernas utformning. De nya lokalerna är anpassade för att underlätta kunskapsutbyte och teambaserat arbete.

- Miljön förstärker den befintliga företagskulturen och våra tankar på kvalitet, affärsfokus och teamanda. Med ännu bättre förutsättningar för projektorienterat arbete, ett centralt läge och tydlig fokus på trivsel och hälsa kan vi erbjuda en av landets mest attraktiva arbetsmiljöer, säger Ellinor Peters, Human Resources-ansvarig för juristverksamheten.

De nya lokalerna utgör också en tydlig symbol för Mannheimer Swartlings ambition och kvalitetsfokus.

- Mannheimer Swartling strävar efter att inneha en drivande position i utvecklingen av affärsjuridisk verksamhet och att vara en kraftfull aktör både nationellt och internationellt. Den ambitionen återspeglas av arbetet med utformningen av vårt nya kontor och de nya möjligheterna understöder oss i att skapa framgång för våra klienter, säger Hanna Laurentz, marknads- och pressansvarig.

I arbetet med att skapa en attraktiv arbetsplats fokuserar byrån på kontinuerlig utveckling och utbildning för medarbetarna samt arbete med jämställdhet, delaktighet och flexibilitet. - Vi har bland annat utarbetat ett särskilt program för småbarnsföräldrar, som har blivit mycket uppskattat. Många av våra anställda och vår målgrupp för rekrytering uppskattar byråns stora satsningar på utbildning, individuell utveckling, pro bono samt vår internationella närvaro och möjligheten till utlandstjänstgöring, berättar Lotta Oscarsson, Human Resources-chef för juristverksamheten. Byråns intresse och engagemang för socialt ansvarstagande har resulterat i att Mannheimer Swartling också stöder ett flertal projekt och organisationer genom utbildning, bidragsgivande och aktivt deltagande i projekten. Engagemanget omfattar bland annat SOS-barnbyar, Amnesty Business Group och Advokater utan gränser.

Satsningarna har blivit omtalade och givit positiva resultat. De senaste företagsbarometrarna från Universum och Legally Yours visar att Mannheimer Swartling är den populäraste advokatbyrån att arbeta på bland juridikstuderande och tingsnotarier. Det betyder dock inte att man på Mannheimer Swartling slår sig till ro. Fler utmaningar, idéer och satsningar väntar.

Jo-Anna Nordström
T6

Juridiska nyheter

Den trettonde maj fick HD två stycken överklagade sexualbrottsdomar på sitt bord. Båda gällde sexuella handlingar utförda mot sovande personer. I det ena fallet stack en ung man in fingrar i en kvinnas underliv. I det andra fallet onanerade en äldre man med sin hand åt en sjuttonårig anställd när denne sov på ett hotellrum (att onanera åt någon betyder i sammanhanget att onanera en annan persons penis). Domarna är snarlika, en stor del av redogörelsen är rent av identisk. Bedömningen och utgången är dock olika. Dessutom reder vi ut begreppen i Rödebymålet. Vad hände egentligen och varför friades mannen?

B 1793-07 - Fallet med den sovande unga kvinnan

En tjugoförårig man hamnade efter en festkväll den 1 april 2006 hemma hos en väninna. Anledningen till att han fick tillbringa natten där var att det var kallt ute och att hans kompis var så berusad att det skulle bli svårt att ta sig därifrån. Under natten stoppade mannen in sina fingrar i kvinnans underliv, varpå hon vaknade. Hon körde direkt ut mannen och hans kompis och gjorde en polisanmälan dagen efter.

Enligt domstolen har kvinnan uppenbarligen befunnit sig i sådant hjälplöst tillstånd som avses i BrB 6:1 st.2. Frågan som domstolen hade att avgöra var om "handlingen med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt skulle anses jämförlig med samlag och därmed rubriceras som våldtäkt." Både tingsrätten och hovrätten hade tidigare funnit att gärningen inte var jämförlig med samlag, och istället var att beteckna som sexuell tvång enligt 6:2.

HD höll dock inte med utan argumenterade för att "...[målsäganden] har utsatts för en inte obetydlig penetrering av underlivet, vilket lett till viss smärta. Kränkningen av att utsättas för en sådan handling måste anses snarlik kränkningen av att utsättas för ett påtvingat samlag." Mannen dömdes därför för våldtäkt.

B 3954-07 - Fallet med den sovande unga mannen

En medelålders man övernattade i juni 2006 på hotell tillsammans med sin sjuttonårige provanställd. När sjuttonåringen sov onanerade mannen med sin hand åt sjuttonåringen. Precis som i fallet med kvinnan befann sig pojken i ett hjälplöst tillstånd. Domstolen måste alltså, precis som i fallet med kvinnan, avgöra om handlingen skall anses jämförlig med våldtäkt.

Både tingsrätten och hovrätten fann att gärningen var att betrakta som våldtäkt, om än mindre grov. Hovrätten var dock oenig.

En nämndeman och ett hovrättsråd bedömde istället gärningen som sexuell tvång.

HD menar att det inte är jämförligt med samlag att onanera åt någon och stöder det på uttalanden i förarbetena (prop. 2004/05:45 s. 59 och 141). Sedan konstaterar HD att några skäl att bedöma den i målet aktuella handlingen på annat sätt saknas. Mannen döms istället för sexuell tvång enligt 6:2.

En intressant aspekt med fallen är samlagsbegreppet. Ett samlag enligt BrB är något som sker mellan två personer av olika kön. För att ett samlag ska föreligga krävs ett "könsorganens vidrörande." Det fall som inte utgör samlag kan ändå vara våldtäkt enligt 6:1 st. 2, om handlingen är jämförlig med samlag. I fallen ansågs som sagt övergreppet mot kvinnan vara jämförligt med samlag, till skillnad för det mot mannen. En fråga som uppkommer är givetvis om skillnaden beror på offrets kön.

Att en handling skall vara jämförlig med samlag enligt 6:1 st. 2 har tidigare kritiserats. Sexualbrottskommittén tyckte att samlagsbegreppet skulle ersättas av begreppet "allvarlig sexuell kränkning." Fördelen med detta skulle vara att tänkandet i domstolarna blev mindre låst av det klassiska samlagsbegreppet och större fokus skulle därmed ligga på kränkningens art. Lena Holmqvist, som satt med i sexualbrottskommittén, tycker att en av infallsvinklarna på fallen är just denna. Är det svårt i bedömningen att komma ifrån själva teknikaliteterna? Det är onekligen intressant att spekulera i om domstolarna har svårt att komma ifrån de klassiska stereotyperna.

B 2082-07 - Rödeby

Sex ungdomar åkte kvällen den 5 oktober 2005 ut till den tilltalades gård utanför Rödeby. De slog sönder en soptunna och en gårdslampa och förde oväsen vid gården. När den tilltalade vaknade för att gå på toaletten blev han varse att gården var full av ungdomar.

Han gick då till vapenskåpet. På grund av sin nervositet misslyckades han med att ladda sin älgstudsare. Istället tog han fram sitt hagelgevär. Han laddade två patroner och gick ut på gården. Den ungdomen som senare skulle avlida (X) och den som skulle skadas allvarligt (Y) stod längst fram på gården. Y sa till den tilltalade att de ville prata. Den tilltalade sköt då ett skott, som träffade X i armen. Y försökte då fly men blev då skjuten i skinkan. Den tilltalade laddade

då om och sköt, från ca 3 meter, Y i ryggen med skador på mjälte och tarmar som följd. Den tilltalade laddade då om igen och jagade ikapp X, som försökte fly. Från ca 1 meter sköt den tilltalade den på knä stående X i ryggen. Döden var omedelbar.

Vad målet kom att handla om var den tilltalades själsförmögenheter vid gärningstillfället. Han bedömdes varit psykiskt störd, men även psykiskt störda kan begå uppsåtliga brott. Det krävs dock att deras själsförmögenheter är tillräckliga för att

En nyckelformulering i domen är enligt Lena Holmqvist då tingsrätten skriver att "... det inte bevisat att [den tilltalade] var i sådan grad medveten om sitt handlande att han kan ha anses ha begått gärningarna uppsåtligen." Här bollar tingsrätten tillbaka till åklagaren som har misslyckats med att bevisa uppsåtet. Anledningen till detta torde vara det inte helt vanliga att all i fallet återopad expertis var enig om att den tilltalade var i ett sådant tillstånd att något uppsåt inte fanns. Åklagaren borde därför, enligt Lena Holmqvist, försöka hitta expertis som säger motsatsen.

Domstolen disku-terade inte nödvärn i fallet. Vid en prövning av brottsbegreppet (A1-B2) prövas normalt nödvärn innan uppsåt.

– Här tar de liksom B1 före A4, menar Lena Holmqvist. Hon ser olika tänkbara förklaringar till detta. Det *kan* ha berott på att försvarets första invändning var uppsåtsbrist. Först som andra invändning kom nödvärnet. Det *kan* också vara så att TR hoppade över nödvärnsbedömningen därför att mannen ändå inte skulle finnas ha uppsåt till eventuellt otillåtet och icke ursäktat överskott. Det *kan* även vara så att TR helt enkelt inte följde brottsbegreppsmodellen, vilken Lena Holmqvist tycker att det finns skäl att fortsätta följa.

– Hade någon som kunde förfarit uppsåtligt varit åtalad för någon form av medverkan hade TR fått bedöma om det var nödvärn eller ej. Som domen är skriven känner Lena Holmqvist att hon inte kan kritisera den. Samtidigt har hon förståelse för att åklagaren överklagar domen.

Erik Edström
T6

uppsåtsrekvisitet ska vara uppfyllt.

Rätten hade stora mängder utredning till hjälp för att lösa denna fråga. Utredningen ger tungt stöd för att den tilltalade i det närmaste helt saknat förmåga att medvetet överväga sitt handlande och inse konsekvenserna av detta. Med stöd av utredningen finner tingsrätten följaktligen att den tilltalade vid gärningstillfället "inte insett eller, med andra ord, inte varit medveten om att det förelåg en risk för att hans handlande skulle döda X och livshotande skada Y."

Tema: Rättssäkerhet

- Från häxprocesser till Somaliasvenskarna

I grunden handlar rättssäkerhet om trygghet och juridisk rättvisa för den enskilde i förhållande till staten. Rättssäkerhetsprincipen syftar till att ingen ska bli behandlad på ett oförutsebart eller lagstridigt sätt. Om så trots allt skulle ske ska rättssystemet tillhandahålla instrument för att ändra och eventuellt kompensera för felaktigheterna. Behovet av rättssäkerhetsgarantier gör sig framförallt gällande i straffprocessen, där processen och domen får stora konsekvenser för den enskilde, exempelvis genom långvariga frihetsberövanden. Viktiga komponenter i rättssäkerhetsbegreppet är legalitetsprincipen ("inget straff utan lag"), rätten till en rättvis rättegång med en opartisk domare, rätt till försvarare, höga beviskrav, partsinsyn och möjlighet att överklaga eller i sista hand resa feldömda fall. I svensk rätt råder principen "hellre fria än fälla", vilket i praktiken innebär att man hellre ser tio skyldiga gå fria än att en oskyldig fälls. Detta får vi kanske acceptera för att säkra en god rättssäkerhet. Man får dock inte glömma att rättssäkerheten är viktig även i mer vardagliga situationer. I individens kontakt med myndigheter och i kommunalt beslutsfattande är offentlighetsprincipen en garanti för medborgarnas insyn och kontroll av beslutsfattarna.

Ett belysande exempel ur litteraturen på vad rättssäkerhet *inte* är får man i Kafkas systemkritiska roman *Processen*, som inleds med att Josef K häktas utan förklaring. Den fortsätter med en allt mer bisarr process, där Josef står maktlös inför rättsväsendet. Utan vettig försvarare, utan att få veta grunderna till anklagelsen blir han slutligen avrättad, fortfarande utan att ha en aning om vilket brott han är anklagad för.

Verkligheten kan dock vara lika bisarr som fiktionen. Exempel på detta är de medeltida häxprocesserna mot kvinnor som misstänktes för samröre med Satan. Straffet var vanligen halshuggning eller

att brännas på bål. I Sverige avrättades runt trehundra personer under häxjakten. Som bevisning lär en metod som gick ut på att binda fast kvinnorna i tunga stenar och kasta dem i vattnet använts. Om de sjönk och drunknade var de oskyldiga; flöt de ansågs detta vara ett bevis på att de haft ihop det med Satan. När Jeanne d'Arc anklagades för häxkonst och brändes på bål efter en dom 1341 framstår det så här i efterhand som ett solklart fall av justitiemord. Visserligen upphävdes domen 1465 och Jeanne helgonförklarades, men upprättelsen kom aningen för sent för att Jeanne skulle kunna glädjas av det.

Även om utvecklingen gått framåt sedan häxprocessernas tid finns det fortfarande brister i rättssäkerheten. Detta hävdar bland annat JK i sin kontroversiella utredning *Felaktigt Dömda* från 2006. Oavsett vad man anser om den saken finns flera aktuella fall på området. Ett är det om de styckmordsanklagade läkarna som förlorade sin licens och nu yrkar på rekordhøgt skadestånd av staten. Ett annat är fallet med de så kallade Somaliasvenskarna som fick sina tillgångar frysta efter att de stämplats som terrorister av FN. Dylika terroristlistor är, har det visat sig, i det närmaste omöjliga att få rättsligt prövade eftersom det inte verkar finnas något egentligt besvärforum.

Ingrid Floderus
T6

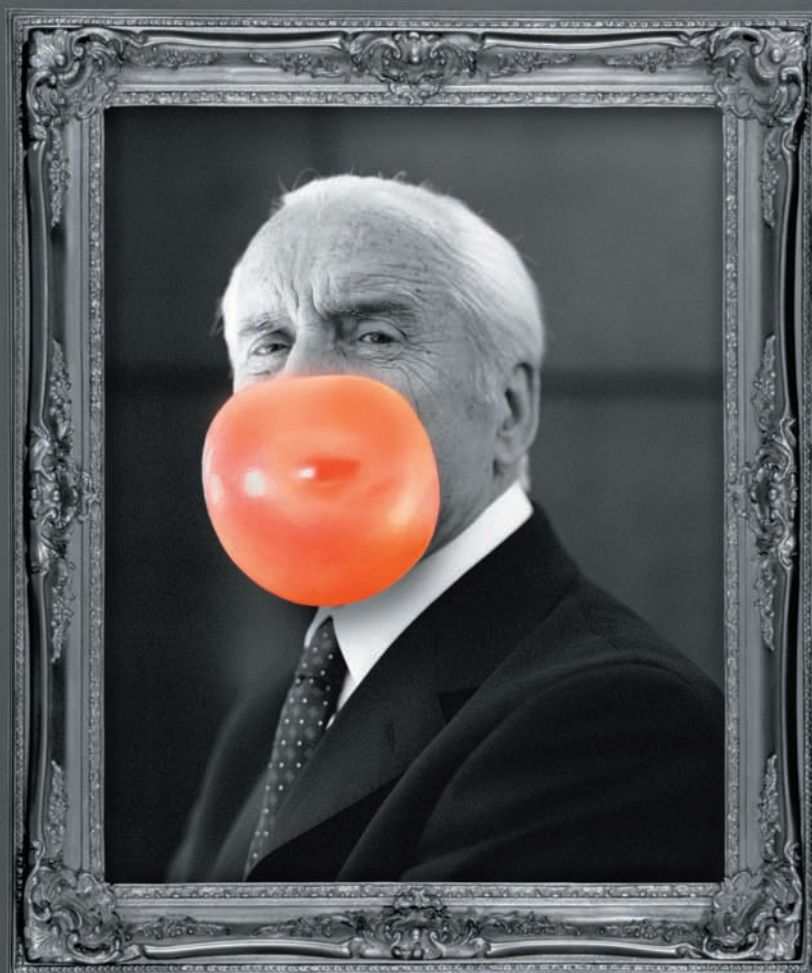
Vi på PJ har valt att ägna detta nummers temadel åt rättssäkerhet. Håll till godo. >>>

15

Hårda slipsknutar?

Inte hos Roschier!

Vill du börja på en affärsjuridisk byrå som tänker utanför de vanliga ramarna? Ett ställe där man vågar bryta ny mark och skapa nytt? Där du är med och bygger och formar din framtid? Och är en värdefull kugge från dag ett? Välkommen till Roschier!

I Stockholm sitter vi i nya stora lokaler där Blasieholmen sticker ut i Östersjön. Just Östersjöregionen är viktig för oss på

Roschier. Det är här vi har våra klienter och det är här de gör sina affärer. Därför är det ingen slump att våra kontor ligger runt Östersjön. Och vi expanderar snabbt.

Gå till www.roschierrecruitment.com för att skicka in en ansökan eller få mer information.

Roschier – värdefull affärsjuridik

Förhörsteknik i brottmål

- kan man lita på ett erkännande?

I slutet av mars sände SVT:s Dokument Inifrån Hannes Råströms dokumentär "Varför erkände dom?". Dokumentären väcker nytt liv i efterspelet till det 40-tal mordbränder som härjade i centrala Falun 1976. Trycket var stort från allmänhet och media att hitta den skyldige och polisen satte in stora resurser. Slutligen kom en grupp om tio barn och ungdomar i åldrarna 9-18 år att misstänkas, förhöras – och erkänna. Vissa av dem dömdes till rättspsykiatrisk vård, andra blev placerade på barnhem. Idag, 30 år senare, säger de åtta personer som ännu lever att de inte hade något med bränderna att göra. Om deras historia stämmer är detta ett stort rättsövergrepp. Särskilt märkligt är att åtta av tio personer i så fall erkänt brott som de inte begått. Hur kunde det bli så?

Enligt Processlagberedningen från 1943 innebär ett erkännande att en part medger att en för honom ofördelaktig faktisk omständighet föreligger. Användning av förhör under förundersökningen i brottmål regleras i rättegångsbalkens 23 kapitel. Bland annat finns i kapitlets 13 § förbud mot vissa förhörsmetoder, såsom att använda medvetet oriktiga uppgifter, löften, hot, tvång eller uttrötning. I dokumentären berättar de medverkande hur de upplevde förhören som helt inriktade på att få fram ett erkännande och att det inte fanns något utrymme i utredningen för att de skulle kunna vara oskyldiga. De fick höra att deras kompisar redan erkänt och att det var lika bra att de följde deras exempel så att de fick åka hem. Detta trots att rättegångsbalken enligt lagkommentaren förbjuder förhørsledaren att falskt påstå att en medmisstänkt erkänt. Förhørsledaren får inte heller ge löften om särskilda förmåner, som skulle innebära en lockelse för den misstänkte att eftersätta sitt eget försvar. Att locka någon med att få åka hem om denne "bara erkänner" strider alltså mot lagen.

Även om en person i ett brottmål har erkänt ska rätten enligt RB 35:3 st. 2 inte bygga sitt avgörande på detta, utan med hänsyn till

övriga omständigheter pröva vilken bevisverkan erkännandet skall ges. Ekelöf skriver i sitt praktverk Rättegångsbalken att man alltid måste ta hänsyn till vad den tiltalade kan ha haft för anledning att erkänna. Olämplig eller lagstridig förhörsteknik är dock inget som rätten ska behöva räkna med har med förkommit. Än idag - liksom i forna tiders inkvisitoriska straffprocess – anses erkännandet som "regina probationum" (bevisens drottning). Om det då, som i fallet med mordbränderna i Falun, rör sig om en hel grupp som erkänt är det kanske inte så konstigt att rätten tillmäter detta en stark bevisverkan.

Enligt Saul Hauskins, amerikansk professor i psykologi som i många år bedrivit forskning kring falska erkännanden, finns det ett flertal faktorer som gör att ett erkännande kan ifrågasättas. Hit hör effekterna av isolering, stress, alkohol, sömnbrist och den misstänktes låga ålder. Andra faktorer kan vara att förhørsledaren uppger sig sitta inne med falska bevis som binder den misstänkte till brottet, eller att förmåner eller förmånligare behandling utlovas bara man erkänner.

Hauskins menar att sådana förespeglningar är etvanligt inslag i amerikanska polisförhör. I "Varför erkände dom?" kommenterar han fallet med en 13-årig flicka som satt häktad i tre dygn (!), utan att få träffa sin mamma: -Det mest anmärkningsvärda är att hon stod emot så länge. JK, Göran Lambertz, verkar vara inne på samma spår. Till SVT säger han i en intervju: - Det här visar hur lätt det kan bli att unga personer erkänner brott som de inte har begått om de utsätts för lite påtryckningar.

Även om ett erkännande inte framtvings genom kroppsliga ingrepp finns det alltså andra möjligheter att sätta press på en människa i en förhörssituation. Det gäller att förhørsledaren tänker sig noga för i sitt agerande, speciellt om det rör sig om unga människor som kan ha svårare att hantera en så utsatt situation. Ett objektivt,

fördomsfritt och renhårigt förhör är ett viktigt led i att upprätthålla misstänkta personers rättssäkerhet. Eller som Ulf Holmberg, lektor i rättspsykologi, koncist uttrycker sig i "Varför erkände dom?":

- Jag tror att de flesta utredare strävar efter att nå ett erkännande. Men jag brukar säga att det är det sista man ska fråga efter.

Ingrid Floderus
T6

Rättsstatens nödutgång

När en dom har vunnit laga kraft är den i princip definitiv. De enskildas rättstrygghet motiverar att domar är orubbliga, när väl en dom avkunnats och tiden för att överklaga har gått ut ska den enskilde kunna lita på att domen står fast och kunna inrätta sitt liv därefter.

Det finns emellertid ett antal extraordinära rättsmedel som bryter igenom domars rättskraft. Att rättsmedlen är extraordinära innebär i korthet att särskilda omständigheter måste föreligga för att de ska kunna tillämpas. Resningsinstitutet är ett sådant rättsmedel och fyller i rättsstaten en uppenbar funktion – resning fungerar som en rättslig säkerhetsventil för att kunna rätta till felaktiga domar. Resning är samtidigt ett medel för att åstadkomma materiell rättvisa i det enskilda fallet. Det går knappast att föreställa sig en rättsstat utan möjligheten till resning. Materiellt felaktiga domar skulle stå orubbligt fast efter att de vunnit laga kraft, vilket skulle te sig klart stötande för allmänheten. Förtroendet för rättsskipningen skulle effektivt urholkas.

Resningsmöjligheterna blev föremål för en intensiv debatt i samband med justitiekanslerns rapport om rättssäkerheten i Sverige, benämnd "Felaktigt dömda". I rapporten föreslogs att ett särskilt fristående resningsorgan skulle inrättas för att ta ställning till resningsansökningar och

avgöra om ansökan ska föranleda ytterligare utredningsåtgärder eller inte. Andra länder, exempelvis Norge och England, har inrättat ett sådant system.

I det svenska systemet är den dömda hänvisad till att själv söka resning i Högsta domstolen eller försöka förmå Riksåklagaren att göra det. Åklagarmyndigheten är givetvis obenägen att vidta ytterligare utredningsåtgärder när åtalet tidigare

"Möjligheten till resning är så att säga rättsstatens nödutgång; det är en yttersta utväg att kunna rätta till begångna fel"

vunnit bifall, vilket får till följd att HD ofta måste konstatera att det saknas tillräckliga skäl för resning. Ett fristående resningsorgan som kan besluta om nya utredningsåtgärder skulle, enligt rapporten, kunna komma till rätta med detta problem.

I debatten har det ifrågasatts om inte möjligheterna till resning till förmån för den tilltalade borde utökas. Det saknas dock statistik över antalet resningsansökningar och hur många ansökningar som beviljas, men under de senaste 15 åren har endast elva personer som dömts till tre års fängelse eller mer frikänts efter resning. Det är således oklart hur många som får till stånd en omprövning, men om endast elva personer har blivit frikända efter att ha blivit

beviljade resning de senaste elva åren, kan frågan ställas hur mycket som egentligen krävs för att HD ska finna att "tillräckliga skäl" föreligger för resning? Uppenbarligen en hel del, och i debatten har tanken dryftats att en så restriktiv tillämpning av resningsinstitutet är nästintill densamma som ett obefintligt institut. Tanken är härresande.

Samtidigt ska resningsinstitutet

vara just ett *extraordinärt* rättsmedel. Tillämpningen får inte bli så generös att domars rättskraft luckras upp till den grad att det automatiskt finns en inbyggd osäkerhet om dess orubblighet. Även det skulle kunna äventyra enskildas förtroende för rättsskipningen.

Möjligheten till resning är så att säga rättsstatens nödutgång; det är en yttersta utväg att kunna rätta till begångna fel. I brottmålsprocessen är resningsinstitutets betydelse särskilt framträdande. Det knappast vara många som inte hellre ser att tio mördare går fria på gatan än att en oskyldig sitter i fängelse. Det är därför åklagaren måste bevisa den tilltalades eventuella skuld "bortom allt rimligt tvivel". Frågan är om inte även resningsinstitutet bör återspegla denna tankegång.

Johan Sundkvist
T6

19

Finn fem fel

När man diskuterar rättssäkerhet ska man trots allt vara glad att man bor i Sverige. Det är i alla fall jag. Den här historien utspelade sig i Havanna, juldagsnatten 2004, och illustrerar klart och tydligt vilken kvalitetsskillnad det kan vara på myndighetsutövning i olika delar av världen.

Klockan närmade sig två på morgonen när jag tillsammans med två vänner vinglade hemåt längs San Rafael efter ett svängigt julfirande hos familjen Rivera. I Asien flydde människor samtidigt undan tsunamin men det skulle jag inte få veta om på flera dagar. Kubansk media fokuserade som vanligt på inrikesnyheter. De kunde inte få nog av att visa bilder på Fidel som besöker lågstadieskolor och dansar ringdans med de uniformsklädda skolbarnen.

Vi bestämde oss för att köpa en sista öl för promenaden hem. Det var mycket trångt inne på snabbköpet. Plötsligt brände det till på min vänstra hand. Någon hade bränt mig med en cigarett. Samtidigt tog någon annan plånboken ur min ficka. Min ena vän, en norsk klasskompis vid namn Hafsa, såg vad som hände och tog genast tillbaka plånboken. "Den här är inte din!" Utbrast han. Min andre vän, den tyske läkaren Oliver, kände igen tjuven, samma kille som försökt norpa hans plånbok på Malecon ett par dagar tidigare, och bestämde att det här skulle vi göra rättssak av. Man kan inte låta en massa tjuvar gå lösa på gatan hur som helst.

Vi gick ut från butiken och till vår glädje stod en uniformerad polis just utanför affären. Inte så överraskande kanske, på Kuba pratar man om att var sjätte kuban är en polis av något slag. Vi berättade vad som hänt. Han svarade att han inte var i tjänst. "Men du är ju i tjänst. Du står ju här med uniform och allt," argumenterade vi. Efter mycket övertalande medgav polismannen motvilligt att han kanske var i tjänst. Men att något brott skulle vara begånget hade han svårt att se. Jag fick ju tillbaka plånboken. Vi vidhöll att en anmälan skulle göras. Polismannen var märkbart obekvämd med situationen.

Plötsligt kom tjuven ut ur butiken. Han och polisen råkade direkt i en hätsk diskussion som ingen av oss förstod ett ord av. Men det verkade verkligen som att de kände varandra ganska väl. Jag undrade för mig själv vad en tjuv och en polis kunde ha för relation. Vi stod en bit bort från tjuven och polisen och diskuterade hur vi skulle göra när vi märkte att diskussionen tystnade. Istället stod polisen vid ett hörn och skrek "spring, spring," och från bakom hörnet hördes snabba fotsteg. Oliver blev fullständigt galen på polisen och hotade med samtal till chefen och påpekade även att vi minsann antecknat hans namn och nummer. Till vår överraskning ropade polisen tillbaka tjuven som slokörad vandrade oss till mötes. Vi beslutar oss för att ta med oss tjuven och polisen till den större grupp poliser som alltid står och hänger nere vid Parque Central.

Det var ett tiotal poliser som stod och hängde nere vid parken. Vi möttes av ett ganska kompakt ointresse för vårt dilemma. Konsensus var att det inte är något brott om man ändå tar tillbaka plånboken. Vi tyckte att brottet var fullbordat när han tog plånboken ifrån mig. Till slut var det en ung polisman som höll med oss, vilket

fick de andra poliserna att sucka ljudligt och himla med ögonen åt den orutinerades onödigt höga ambitionsnivå. De satte tjuven i den enda polisbilen under vilda protester. "Jag kommer få två år för det här, din jävel! Jag har fru och barn hemma."

Givetvis blev jag blödig. Hela projektet kändes onödigt. Vem är jag att slänga honom i fängelse? Jag gick bort till polisbilen, öppnade dörren och sa till tjuven att jag inte skulle göra någon anmälan. Han väntade i bilen medan jag gick bort till poliserna för att berätta mitt nya beslut. Men Oliver blev rasande över min nyfunna humanism. Han tyckte att såna där tjuvar förstör för alla hederliga kubaner och att de hör hemma i fängelse. Jag ändrade mig tillbaks igen. En polisman sa åt mig att sätta mig i bilen för färd till polisstationen. Det fanns ju bara en bil, så jag hoppade in där bredvid tjuven. "Eeehh... du... Jag tror nog att jag anmäler ändå." Inte smart. Han blev såklart rasande. Han skrek, gestikulerade och hotade. Just då var jag antagligen det räddaste jag varit i hela mitt liv. Polisbilar öppnas inte från insidan så jag bankade som besatt på fönstret och skrek, fullständigt vettskrämd. Jag släpps, vinglig på benen, ut och vi får promenera till stationen.

Det första jag såg när jag kom in på stationen var tjuven. Han stod och skakade galler, som hämtat ur Bamse. Just sådär brukar Vargens kusiner få stå efter ett misslyckat bus. Han skrek fortfarande om att han skulle få två år, och jag blev åter lite illa till mods. Vi leddes upp till ett rum där vi skulle få berätta vår historia. Rummet vi satt i hade grå väggar, en ljudligt tickande klocka (som hade passerat tre) och en stor Fidel-plansch på väggen. Inredningen var ett bord, några stolar och en stereo. Efter ett tag kom en gammal polisman in, bärandes på den största skrivmaskin jag någonsin sett. Jag fick hjälpa honom med att ställa den på bordet.

Han var inte särskilt intresserad av vår historia. Istället frågade han vad vi gillar för musik. Han beklagade sig över att det enda han kunde erbjuda var Dom Omar eller La Charanga. Han satte på Don Omar och började dansa i stolen. Han flirtade vilt med Hafsa. Fler män kom och gick, alla lika fascinerade över att vi var där och alla flirtade med Hafsa. Utlänningar på polisstationen hör visst inte till vanligheterna. När alla gäster har gått tittade jag på stereon och såg att den hunnit till spår 10 på skivan. Pappret i skrivmaskinen var fortfarande helt blankt.

Jag började bli trött och irriterad vilket gjorde polismannen irriterad tillbaks. Han ville ju bara ha lite kul. Han skrev våra namn och lite kontaktinfo på pappret innan han lämnade rummet och låste. En kvart senare kom en ny, yngre polis in i rummet. Han gillade inte Dom Omar-skivan, som nu var inne på sitt andra varv, och bytte till La Charanga. Hela ritualen började om. Nya besökare kom, det dansades, flirtades och det riktigt kröp innanför skinnet på mig. Till slut började polismannen ändå fråga lite frågor och anteckna saker. Men det gick otroligt sakta, han behövde två sekunders paus mellan varje tangent för att lokalisera nästa. Dessutom var högst var tredje fråga relevant, medan övriga handlade om Sverige (Olof Palme), Tyskland (Berlinmuren) eller Norge (Ok, han vet inget om Norge, men hur kan Hafsa vara från Norge när hon är så mörk?).

Efter ett tag var jag så arg att jag sa till honom på skarpen, att snart går jag hem. Han svarade genom att anlägga sin allra mest professionella min. Han undrade om han kunde få se på plånboken som tjuven tagit, för att kunna beskriva den i sin rapport. När jag lämnat över plånboken utbrister han "Ha! Nu har jag plånboken, nu kan du inte gå härifrån!" Ett mindre tumult utbröt vilket jag och Oliver lyckades övermanna polismannen och ta plånboken. Vi krävde nu att antingen få gå hem eller i vart fall få tala med chefen. Vi skulle få tala med chefen, men först sprang polismannen runt på stationen och sa åt alla att om vi försöker fly ska de stoppa oss. På väg ned till chefen stod också poliser i rader med armarna i kors och blockerade alla utvägar. Att försöka lämna polisstationen skulle ha gjort mycket ont. Chefen satt i fikarummet tillsammans med uppskattningsvis trettio andra poliser. Det råder i vart fall inte resursbrist hos Havannapolisen. Tyvärr visade det sig att chefen var den Don Omar-diggande polismannen som vi först träffat. Han förstod inte vad problemet var. Efter ett tag lyckades vi ändå få gehör för vår

önskan att gå hem. Han sade att förhöret skulle vara avklarat på en halvtimme, annars skulle vi få gå hem.

När vi, klockan halv sex, kom upp till förhörssrummet var vår polisman besviken. Skulle han verkligen behöva jobba? Som en trotsig femåring suckade han högt mellan varje fråga, vägrade titta oss i ögonen och jobbade extra fort. Tangenterna smattrade, han skrev så att fingrarna nästan blödde. Efter ungefär tio minuter var han klar och vi fick gå hem.

Dagen efter satt vi och åt lunch på universitetets trappa när vi såg en bekant figur. Polismannen som hållit det sista förhöret hade äntligen hittat oss. Hela förmiddagen hade han fått leta efter oss, trots att han egentligen slutade vid sju. Han hade glömt att ge mig en kopia av protokollet.

Erik Edström
T6

Vittnespsykologi

I en brottmålsrättegång är det inte ovanligt att vittnesmålen blir avgörande för utgången. Därför är det viktigt att domstolen vid bevisvärderingen tar ställning till vilken vikt som ska läggas vid varje vittnesutsaga. Ibland är ett vittnesmål av mindre vikt för att vittnet har varit berusat vid gärningstillfället. Andra gånger fästs ingen vikt alls vid ett vittnesmål därför att vittnet ljugit och begått mened. Få vittnen ljuger medvetet, men långt ifrån alla ger en helt och hållet sanningsenlig bild av vad som egentligen har skett. De flesta människor har inte ett fotografiskt minne och det finns många faktorer som kan påverka vad ett vittne minns, tror sig minnas eller inte minns alls. Det är därtill sällan enkelt för domstolen att bedöma när ett vittne far med osanning.

En vittnespsykologs främsta uppgift är att bedöma hur en vittnesutsaga har tillkommit och hur väl den överensstämmer med sanningen. Vid en sådan bedömning tar man bland annat hänsyn till hur väl utsagan hänger ihop och hur detaljerad och spontan den är.

Inom psykologin anses ett ögonvittnes minnesbild skapas i tre faser. Den första fasen kallas inkodningsfasen och äger rum då en person upplever något. Den andra fasen, lagringsfasen, sträcker sig mellan tillfället då personen upplevt något och till dess att hon berättar om detsamma. Under den här perioden kan minnesbilden påverkas på olika sätt. Genom att tala med andra om händelsen, se fotografier eller läsa tidningsartiklar kan vittnets minnesbild komma att förändras. Den tredje fasen kallas återerindringsfasen och äger rum då vittnet berättar om sin upplevelse, till exempel i ett förhör.

En vittnespsykologs främsta uppgift är att bedöma hur en vittnesutsaga har uppstått och hur väl den överensstämmer med sanningen.

Även i detta led kan vittnet påverkas, till exempel genom ledande frågor.

Vittnespsykologer kan bidra till ökad rättssäkerhet då de kan hjälpa domstolen att avgöra om ett vittnesmål är grundat på felaktiga iakttagelser eller om de är efterhandskonstruktioner. Alla efterhandskonstruktioner behöver dock inte vara medvetna utan det kan handla om så kallad självsuggestion, vilket innebär att vittnet omedvetet påverkar sin bild av det inträffade. Ett vittne kan alltså tro att han eller hon har upplevt något för att han eller hon

önskar sig ha gjort det. Motiven för suggestionen kan vara att man, omedvetet, vill dra uppmärksamhet till sig själv eller att man vill hjälpa polisen att binda en viss person vid ett brott.

Högsta domstolen har uttalat att vittnespsykologer inte ska uttala sig om en tilltalads skuld och att domstolarna noga bör överväga om det i enskilda mål finns ett behov av vittnespsykologiska sakkunnigutlåtanden. Trots denna något restriktiva inställning har Högsta domstolen uttalat att psykologisk expertis, särskilt i sexualmål rörande barn, kan hjälpa domstolen att avgöra hur trovärdig en vittnesutsaga är. I mål där bevisningen bygger på vittnesutsagor kan vittnespsykologens utlåtande således bidra till att upprätthålla rättsäkerheten.

Alexandra Clasén
T4

23

Styckmordsfallet

Professor emeritus Anders Agell använder en liknelse för att beskriva utvecklingen i det, vid sidan av Palmemordet, mest uppmärksammade och långdragna rättsfallet i modern svensk rättshistoria: Fallet Da Costa.

Vid Mississippis källa i Minnesota är "floden" inte bredare och djupare än att man kan vada över den med ett par steg. Den växer dock under sin färd över halva den nordamerikanska kontinenten genom ständiga tillflöden så att den på sina ställen kan vara kilometerbred.

På liknande sätt menar Anders Agell att styckmordsfallet, efter att misstankar riktats mot två unga läkare, började som ett par små giftutsläpp vilka fått växa till en flod som flutit genom det svenska rättssamhället och förstört läkarnas liv utan att några egentliga bevis för att de är vare sig mördare eller likstyckare har presenterats.

Denna artikel bygger på en intervju med Anders Agell som numera är ombud för de båda läkarna.

Catrine da Costa var en prostituerad kvinna som 1984 blev brutalt mördad och styckad. Misstankarna kom att riktas först mot en ung rättsläkare Teet Härm, i media refererad till som "obducenten, och något år senare även mot Thomas Allgén som kom att kallas "allmänläkaren".

År 1988 åtalades de båda läkarna för mordet på Catrine da Costa, men de

frikändes av tingsrätten. Domstolen fann det dock vara styrkt att läkarna deltagit i styckningen av kroppen, men att ett eventuellt brott mot griftefriden skulle vara preskriberat, och därför inte kunde prövas. Eftersom de frikänns från mordåtalet, och domskäl inte kan överklagas, blev läkarnas försök att få domskälen ändrade avvisade av såväl hovrätt som HD.

Dessa "frikännande" domskäl tog socialstyrelsen ändå fasta på då de 1989 ansökte hos hälso- och sjukvårdens

"JK söker påstå att jag är alldeles fel ute med denna skadeståndstalan. Och onekligen stiger skandelnivåerna ytterligare när det nu inte bara handlar om att läkarna blivit felaktigt åtalade och utpekade som likstyckare utan också om att detta skett på grund av rader av fel och försummelser i statens myndighetsutövning."

ansvarsnämnd om att de två läkarna skulle få sina legitimationer indragna. Efter flera rättsliga turer blev så också slutligen fallet 1991 kammarrätten, som även den fann det utrett att läkarna styckat den döda kroppen. Regeringsrätten avlog ansökan om prövningstillstånd.

Därefter har läkarna gjort en rad framställningar om ändring av beslutet om deslegitimation, bland annat genom två ansökningar om resning 1999 och 2003. Båda ansökningarna avslogs.

Läkarna har under mera än 20 års tid blivit uthängda i media, i böcker och även i teaterpjäser med mera som likstyckare och sannolikt även mördare, de har mist kontakten med sina barn och de har fråntagits rätten att utöva sitt yrke. Det

massmediala drevet mot de två läkarna överträffar allt som förekommit i något annat fall. Prostitutionsutredaren Hanna Olsson blev rentav hedersdoktor på sin tes att läkarna borde ha dömts för mord.

En ytterligare position har senare intagits av tv-journalisten Lars Borgnäs som i tv-program och i en bok sökt kombinera antagandet att läkarna styckat Catrine da Costa med idén att den egentlige mördaren var en ytterligare person, den s.k. "arkitekten", ett resultat av en fullkomligt omöjlig kombination av hypoteser, enligt professor Agell.

Bland företrädarna för en merskeptisk inställning till de bägge läkarnas skuld märks framförallt vetenskapsjournalisten Per Lindeberg som i sin bok "Döden är en man. Historien om obducenten och allmänläkaren" (1999) gått igenom förundersökningen mot läkarna och vad som förekommit i massmedia på ett sätt som väcker förmodanden om att läkarna utsatts för svåra justitiemord. Någon juridiskt avgörande granskning finns dock inte i Lindebergs bok, som dock väckte Anders Agells farhågor kring fallet.

I det skadeståndsmål som ska prövas i höst kräver läkarna staten på skadestånd om sammanlagt uppåt 40 miljoner för förluster av livsinkomster i arbetsförtjänster och pensioner plus ersättning för stora lidanden.

En delseger vanns av läkarna i en nyligen meddelad mellandom från Attunda tingsrätt

som gav läkarna rätt att få hela sin ansökan prövad i sak avseende tidsperioden 1984 och framåt. JK hade som ombud för staten gjort en preskriptionsinvändning och hävdade att allt före 1995 var preskriberat enligt den 10-årsfrist som utgör den allmänna preskriptionstiden enligt 1861 års lag. Läkarna, genom sitt ombud Agell, invände bland annat att inget av de ändamålsskäl som kan motivera den allmänna tioårsgränsen kan överföras till läkarnas fall, och att det inte förekommit någon avslutad tioårsperiod i detta rättsärende.

Tingsrätten gick på Agells linje och utvecklade ytterligare argumentationen med en tillämpning av Europakonventionens artiklar 6 och 13 och tanken att staten genom preskriptionsinvändningen försökt få bort läkarnas enda möjlighet att försvara sig mot tingsrättens ”frikännande” domskäl där de utpekats som likstreckare. JK har i pressen invänt att han anser mellandomen vara felaktig samt inte i linje med praxis på området. – Det finns ingen relevant praxis att luta sig tillbaka mot i detta fall och då är det domarens skyldighet att så gott han kan individuellt avgöra ärendet utifrån gällande rättsprinciper, kontrar Agell.

Den utredning som Agell presenterar i sin stämningsansökan är mycket omfattande och innehåller, förutom detaljerade beskrivningar av myndigheternas agerande under mer än 20 år, kunskapssteoretiskt baserad kritik av bevisvärderingen. Dessutom visas hur polisen under förhören manipulerat fram uppgifter mot de bågiga läkarna. – Media och allmänheten hade

redan bestämt sig för att Allgén och Härm var mördare. En förförståelse som även funnits hos myndigheterna och som tyvärr präglat den rättsliga processen i alla led, konstaterar Agell.

Anders Agells engagemang i fallet började på allvar med att han 2003 av en händelse fick ta del av regeringsrättens avslagsbeslut på läkarnas första resningsansökan från 1999. – Det var uppenbart att den första ansökan alltför mycket grundades på ofructbara påståenden om de processuella felaktigheterna, menar Agell, och alltför litet angick bevisvärderingen.

– Med tanke på det enorma rättssäkerhetsintresse som här stod på spel erbjöd jag mig att göra en juridisk undersökning på ideell basis. Den 23 september 2003 lämnade jag in en ny resningsansökan som även den fick avslag fastän det var tydligt att den borde ha beviljats. Sedan dess har jag varit ännu mera fast besluten att söka hjälpa läkarna till upprättelse. Den bästa möjligheten med tanke på Regeringsrättens inställning har då varit att i allmän domstol stämma staten på skadestånd för den inkomstförlust och kränkning som det felaktiga myndighetsförfarandet resulterat i, säger Agell. Skadeståndsanspråken blir, om de beviljas i sin helhet, de högsta som medgivits enligt svensk rätt.

– Skadeståndsberäkningen är helt i linje med gängse praxis. Man får räkna med den löneutveckling som läkare har. Här rör det sig om välbetalda yrken och långa tidsperioder. Skadeståndet är snarast taget

underkant, menar Agell som arbetat ideellt, åtminstone halvtid, med fallet under de senaste fem åren.

– I september ska det äntligen smälla för fullt. Förhandlingarna beräknas att ta 11 dagar i Attunda.

– Det har inte varit lätt att driva det här fallet, konstaterar Agell. Många av mina kollegor vill inte tro att jag har rätt. Hursomhelst engagerar man sig inte i enskilda fall. JK söker påstå att jag är alldeles fel ute med denna skadeståndstalan. Och onekligen stiger skadalnivåerna ytterligare när det nu inte bara handlar om att läkarna blivit felaktigt åtalade och utpekade som likstreckare utan också om att detta skett på grund av rader av fel och försummelser i statens myndighetsutövning. Jag har helt enkelt blivit motarbetad på många håll, säger Agell.

Med tanke på de enorma konsekvenser det skulle föra med sig i fall läkarna ges rätt, kan det knappast anses konstigt att Anders Agell mött på motstånd i sin strävan. En framgång för läkarna skulle göra det nödvändigt att på allvar granska och omvärdera Sverige som rättsstat. I höst lär vi få reda på om vad vi har att göra med är en galen professor eller med den största serien av rättsskandaler som förekommit i modern tid.

Johan Björkdahl
T6

För mer information och senaste uppdateringar om fallet se www.andersagell.se

UPPSATSTÄVLING 2008

ENTREPRENÖRS- OCH FÖRETAGARPERSPEKTIV I BOLAGSRÄTT, BÖRSRÄTT OCH HANDELSRÄTT

Vassa tankar? Vässa pennorna!

2008 års ämne: Hur påverkar juridiken framväxten av små- och medelstora företag? Har du en intressant frågeställning inom bolagsrätt, börsrätt eller handelsrätt som har praktisk betydelse för entreprenörer som startar och driver växande företag? Då ska du anmäla dig till vår uppsatstävling.

Hamilton Advokatbyrå utlyser nu en uppsatstävling om hur juridiken påverkar framväxten av små- och medelstora företag. Vinnaren av tävlingen koras på Kontaktdagen i Uppsala den 12 november 2008 – priset är 20 000 kronor.

På **www.hamilton.se** hittar du mer information om uppsatskriterier, bedömningskriterier och kontaktinformation till ansvariga för uppsatstävlingen.

Terrafem

Terrafem är en ideell organisation som arbetar för kvinnors rätt att leva utan mäns våld och är speciellt inriktad på att hjälpa kvinnor med utländsk härkomst. Organisationen bildades 2000 och har sedan dess vuxit och i dag finns en rikstäckande jourtelefon på 43 språk, ett flertal jourboenden och en juristjour.

Juristjouren startades 2003 av bland annat Debbie Nujen, ordförande för Terrafem. Debbie är jurist utbildad vid Stockholms universitet. Då hon arbetade med kvinnor som blivit utsatta för mäns våld upptäckte hon att det inte fanns någonstans att hänvisa dem till vid juridiska problem. Orsaken till detta var att kvinnorna ofta behövde rådgivning på ett främmande språk och dessutom sällan hade pengar att anlita en jurist.

I dag arbetar ett 30-tal jurister och juriststudenter på juristjouren som finns i Malmö, Göteborg och Stockholm. Rådgivning är gratis och kan fås på ett tiotal språk, bland annat arabiska, persiska, turkiska, kurdiska, spanska, franska och engelska. Om en kvinna behöver hjälp på ett språk som inte finns på juristjouren brukar frivilliga från Terrafems organisation rycka in och tolka. Sammanlagt kan rådgivning ges på minst 43 språk och målet är att 2009 kunna ge rådgivning på över 50 olika språk.

I sitt arbete på juristjouren får Debbie dagligen handskas med de problem kvinnorna stöter på i sin kontakt med myndigheter. Det främsta problem juristjouren möter är de kvinnor som inte får en tolk eller ett målsägarbiträde. Oftast går Terrafem in och påpekar för åklagare och polis att ett behov finns och försöker även bistå myndigheterna med namn på personer som kan tolka. Debbie menar att även om en tolk oftast finns vid kontakter med rättssystemet förbises det ofta vid kontakter med sociala myndigheter och polisväsendet. Ett annat stort problem är att kvinnan sällan får den information hon behöver för att förstå den process hon är inblandad i. En återkoppling med kvinnan ifråga om konsekvenserna av att ett

27

åtal läggs ned eller liknande saknas också i många fall.

Att åtgärda grundproblemen är svårt för en frivilligorganisation. Resurserna är begränsade och Terrafem sätter individen i fokus. Detta innebär att opinionsbildning och utbildning får ta ett steg tillbaka för de kvinnor som söker sig till organisationen. De prioriteras alltid före organisationens mer preventiva aktioner. Debbie tror dock att man genom opinions- och utbildning kan åstadkomma reella förbättringar. Många av problemen kan lösas genom större förståelse för kvinnornas situation och krav på återkoppling till parterna i en process, oavsett rättsområde

Hon menar att den dagen rättssystemet och myndigheterna fungerar som de ska så kommer Terrafem inte längre att behövas, men det är lång väg dit. Till dess kommer de kontinuerligt försöka rekrytera fler frivilliga till organisationen för att få resurser över till mer utbildning, opinionsbildning och självklart till att hjälpa fler kvinnor.

Sandra Lundin
T4

För kontakt med Terrafem, gå in på deras hemsida www.terrafem.org

Helena Åkerman: jurist på SVT

Sveriges television har varit ständigt närvarande i allas våra uppväxter, det är uppenbart att det är en arbetsplats för journalister, underhållare och andra exhibitionister.

Men kanske inte för en jurist. Det valet gjorde dock Helena Åkerman. Under hennes tid som hovrättsaspirant frågade en av Helenas vänner om hon möjligtvis skulle vilja göra honom sällskap på SVT:s juridiska avdelning. Helena kände ville testa något nytt och ansökte därför till platsen, som hon lyckligtvis blev erbjuden efter intervjun. Arbetet har hon behållit de senaste nio åren och att hon trivs bra är det inget tvivel om. Arbetsuppgifterna är av varierande art, allt emellan bolagsjuridik, försvarare och lärare inom medieanknutna ämnen får hon tillbringa sin tid till.

Att avtalsförhandla och skriva upphovsrättsliga avtal upptar stor del av arbetstimarna för de nio juristerna på SVT. Helena ger också interna råd angående yttrandefrihetsrättsliga frågor och håller ibland interna korta kurser om avtalsrätt respektive yttrandefrihet. Vid tvister om sådana frågor får Helena också tillfälle att företräda SVT eller ha klienter inom SVT som uppdragsgivare. Det som Helena finner mest intressant är de strategiska frågorna. Att avtala smart är mycket viktigt i arbetet att bygga långsiktiga relationer mellan SVT och till exempel olika filmproducenter. Det är en liten marknad och

"Det sker en ständig utveckling och juridiken måste hänga med!"

Helena framhåller den yttersta vikten av att få avtal som båda parter är nöjda med. På frågan vad som i övrigt är speciellt roligt med hennes arbete svarar hon "Att jobba med så kreativa människor!"

Helenas första kontakt med juridiken var i hennes ungdom då hon mötte en tjej som läste juridik. Utifrån vad hon berättade fattade Helena intresse för vad en sådan utbildning hade att erbjuda. Mellan åren 1987-1991 studerade Helena juridik vid Stockholms universitet. Under sina år vid universitetet trodde hon att det var som konkursförvaltare hennes framtid låg men hon har idag kommit ifrån den tanken. Hon tror att hon i framtiden kommer att fortsätta inom samma bana det vill säga att jobba med juridik inom mediebranschen men inte nödvändigtvis på SVT.

Om Du nu känner att SVT is the place to be men inte riktigt helhjärtat tycker om arbetsuppgifterna så behöver du inte oroa dig för Helena påpekar att den tekniska marknaden såväl som den mediala förändras och utvecklas ideligen. Hennes arbetsuppgifter har under de senaste åren genomgått en markant modifikation vilket bäst kan exemplifieras med att SVT nu sänder på webben(!).

Johanna C Andersson
T 2

Room for individuality, space for success

The business law market is dynamic and ever-changing, which calls for flexibility and diversity. That is why we are looking for individuals with different backgrounds and personalities to be part of our team. If you possess flexibility, imagination and ambition, we can offer you opportunities within Swedish and international business law. Our unique cross-border approach has taken us out into the world, with offices in more than 38 countries, and it could also be your path to an exciting and successful career in international business law.

Take your first step by visiting us at
www.dlanordic.com

Advokatfirma Lindhs DLA Nordic

Om rättssäkerheten, rättsstaten och etiken

Rättssäkerhet definieras ofta som enbart ett krav på formell rättssäkerhet, d.v.s. att rättstillämpningen skall vara likformig och förutsebar. Kravet på materiell rättssäkerhet, d.v.s. rättvisa, blir en fråga för sig.

”Rättvisan” är svår att definiera men enligt min mening viktigast av allt. Den möter både som ett problem för utformningen av lagstiftning och som en fråga om god rättstillämpning.

Lagstiftningen i Sveriges marknadsekonomi och välfärdssamhälle täcker det mesta i människors liv och verksamhet genom förvaltning och rättssväsande. Rättssystemet är oerhört omfattande och *formellt* välutvecklat. Men som sociologen Max Weber framhöll redan för över 100 år sedan: en sådan utveckling medför risker för försämrade rättvisa i enskilda fall. Numera besannas detta bara litet för ofta på helt olika rättsområden.

Visserligen får man hoppas att kvaliteten på rättstillämpningen är god i de flesta fall. Det finns dock inte några kunskaper om den totala kvaliteten. Det finns heller inget organ som kontrollerar denna kvalitet

Mina kritiska utgångspunkter skulle kunna framlocka samma attityd som utvecklats av den amerikanske rättsfilosofen Robert Nozick i ”Anarki, Stat och Utopi” (på svenska 2001). Det är dock inte realistiskt att återgå till någon slags nattvaktarstat. Vi måste bygga vidare på det vi har.

I brottmål kan felaktiga, fällande domar förstöra människors liv mer än misstag på andra rättsområden. Man måste skilja mellan rättstrygghet för dem som hotas eller utsätts för brott och å andra sidan rättssäkerheten för misstänkta gärningsmän. Rättstryggheten är polisens och åklagarnas främst uppgifter, rättssäkerheten domstolarnas.

Bevisfrågorna i brottmål gäller ett krav på praktisk sanning – det får inte räcka med stor sannolikhet. Genomtänkta metoder är nödvändiga men saknas på sina håll. Felaktiga fällande domar tycks inte intressera svenska folket, inte våra politiker och inte heller jurister i allmänhet, vilka på detta område snarare tillhör eftertruppen.

I dagens Sverige skiljer man inte nog tydligt mellan rättstryggheten och rättssäkerheten. Otvivelaktigt – för jag har studerat många fall - sitter alltför många oskyldiga män i fängelse, dömda för sexualbrott. Den främsta förklaringen är juridiska ofullkomligheter på flera håll i systemet plus en härskande, extremfeministisk ideologi som varken kan eller vill skilja mellan rättstrygghet och rättssäkerhet.

Rättsstatens existens motiveras ytterst av olika krav på rättssäkerhet i mera allmän mening som samhällsfrid, mekanismer

för konfliktlösning, underlag för mänskliga rättigheter, fungerande marknadsekonomi etc.

Rättsstaten är en förutsättning för demokratin genom yttrandefrihet, tryckfrihet med mera, men demokratin är faktiskt inte någon definitionsmässig förutsättning för rättsstaten.

Rättsstaten kan leva farligt även i en demokrati, nämligen om politikerna så starkt upprätthåller sin egen, yttersta beslutanderätt i olika frågor att rättsstaten blir satt på undantag.

Vissa funktionsfel i det svenska rättssystemet har nyligen diskuterats i fråga om polisens tillkortakommanden och åklagarväsendets bristande resurser samt också genom olika signaler från domstolarna om tilltagande rättsosäkerhet i dömandet. Men problemen går betydligt djupare än att enbart gälla budgetfrågor.

Min uppfattning, 55 år efter det att jag blev jur. kand., 46 år efter det att jag blev docent i civilrätt, är att rättsutvecklingen i Sverige från och med 1970-talet blivit alltför politiserad till nackdel för rättsstaten. Denna har efter hand fått allt tydligare drag av en visserligen demokratisk men samtidigt starkt populistisk maktstat där det viktigaste för de politiska partierna är att vinna röster via välfärdssystemen. Omsorgen om rättsstaten är för svag. Se vidare min hemsida under uppbyggnad www.andersagell.se.

Juristers etik och civilkurage är viktiga komponenter i en väl fungerande rättsstat. I dag kan svenska juristers naturliga lojalitet med det gällande systemet och dess tillämpning gå för långt och sluta i onödig undersåtlighet.

Etikbörinföras som ämne i juristutbildningen och grundläggande krav på intellektuell rationalitet bör också studeras bättre.

Till etiken hör den mänskliga empatin, som många jurister dessvärre riskerar att förlora under ett långt yrkesliv. Empatin är emellertid ett svårhanterligt värde. Den måste underordnas den intellektuella rationaliteten. Får empatin bli styrande över rationaliteten kan resultaten bli alldeles felaktiga.

Jag hoppas att läsarna av *Press Judicata* i sina yrkesliv skall utvecklas så att man om dem *inte* skall kunna säga om 20 år: ”De hade goda samveten – för de saknade samveten”. Den faran ligger i förlängningen av ett byråkratiskt och allomfattande regelsystem, som riskerar att göra sina utövare till robotar var och en inom sin mer eller mindre avgränsade specialitet.

Anders Agell
professor emeritus

VINGE

En bra start på karriären

STOCKHOLM GÖTEBORG MALMÖ HELSINGBORG LONDON BRYSSEL HONG KONG SHANGHAI

 www.vinge.se